

Arcada
Rektor

23.11.2015

Till Riksdagens kulturutskott

Kulturutskottet har bett Arcada lämna ett skriftligt sakkunnigyttrande gällande Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen.

I propositionen föreslås att det införs studieavgifter/avgifter för vissa studenter, att bestämmelserna gällande uppdragsutbildning preciseras samt att bestämmelserna gällande utvecklingsplanen för utbildning och forskning upphävs. Förslaget är att dessa ändringar införs såväl i universitets- som i yrkeshögskolelagen. Dessutom föreslår regeringen att bestämmelserna om omprövnings- och rättelseförfarande i universitetslagen preciseras. De föreslagna ändringarna kommenteras nedan i denna ordning.

1. Studieavgifter för studerande från länder utanför EU/EEA för sådan utbildning på främmande språk som leder till lägre eller högre högskoleexamen.

Den här förändringen är den viktigaste i det aktuella paketet. Studieavgifterna kan komma att ha betydande konsekvenser för högskolorna.

Till de negativa följderna hör, förutom att antalet sökande från länder utanför EU/EEA kan minska till drastiskt, att gruppen av utländska studenter blir mer homogen och att vissa nationaliteter uteblir helt eller åtminstone minskar. Erfarenheter från Sverige pekar i den här riktningen. De här effekterna lindras av att studieavgifterna, till åtskillnad från tex Sverige och Danmark, inte är avsedda att täcka alla de kostnader som hänför sig till utbildningen. Studieavgifterna kommer sålunda att vara lägre än i våra nordiska grannländer.

Trots potentiella negativa konsekvenser av studieavgifter överväger de positiva effekterna.

Studieavgifterna kommer att bredda finansieringsbasen för högskolorna och kan innebära ett kännbart finansiellt tillägg till högskolornas finansiering. Detta är av väsentlig betydelse för högskolorna i ett läge när den offentliga finansieringen beskärs substantiellt. En årsavgift på 3 – 4 000 euro skulle ha en betydande positiv inverkan på högskolans verksamhet, utan att i för hög grad inverka negativt på studenttillströmningen.

Det finns alltid en grupp utländska studenter som utnyttjar en studieplats vid högskolan som en möjlighet att få och förlänga sitt uppehållstillstånd. Detta missbruk

kan minskas i och med studieavgifterna. Det obligatoriska stipendiesystem som hänger samman med studieavgifterna kan också kopplas till studieframgången. På så sätt kan också missbruket med utdragna studier för de utländska studenternas del motverkas.

Studieavgifter för studenter från länder utanför EU/EEA blir allt vanligare såväl inom Norden som i det övriga Europa. Det är inte trovärdigt att Finland skulle stanna utanför den här utvecklingen. Såsom regeringens proposition är uppbyggd, dvs att de studieavgifterna inte påverkar statsbidraget och att de studenter som berörs av studieavgifterna samtidigt ingår i finansieringsmodellen och examenstaket, är det fråga om en balanserad och väl avvägd helhet.

Trots de potentiellt negativa konsekvenser som studieavgifterna har är de positiva effekterna så betydande att reformen är inte enbart motiverad, utan nödvändig.

Studieavgifterna förutsätter att högskolorna etablerar ett stipendiesystem för mindre bemedlade betalande studenter. För att alla högskolor skall ha enahanda förutsättningar att bygga upp stipendiesystemet måste yrkeshögskolebolagen ges samma möjligheter som universiteten att ta emot donationer från företag och privatpersoner.

2. Bestämmelserna gällande uppdragsutbildning.

Preciseringen av bestämmelserna gällande uppdragsutbildning är ett steg i rätt riktning och upphäver en formulering som i flera fall gjort uppdragsutbildningen omöjlig. Den gällande lagstiftningen, som i praktiken gör en finländsk högskola ansvarig för att den instans som köper utbildningen i mottagarlandet inte uppbär avgifterna av studenterna, är orimlig.

Idealtillståndet skulle självfallet vara att göra det möjligt att sälja utbildningen också direkt till studenterna. Gränsdragningen mellan studenter i uppdragsutbildning och betalande studenter inom den offentligt finansierade utbildningen kunde dock i det fallet bli svår.

Den största betydelsen med att slopa hindren för uppdragsutbildning, ligger i att det skall vara möjligt för en enskild högskola att agera när det ges möjlighet. Erfarenheter från bla Sverige visar att uppdragsutbildningen övervägande handlar om skräddarsydd verksamhet i enlighet med mottagarens förväntningar.

3. Bestämmelserna gällanden utvecklingsplanen för utbildning och forskning

Ambitionen är minska antalet styrdokument är lovvärd. När finansieringen av högskolorna är helt prestationsbaserad kommer ändå finansieringssystemet, och dess indikatorer, att vara det dominerande styrinstrumentet.

En väsentlig del av utvecklingsplanen har utgjorts av den kvantitativa dimensioneringen av utbildningsplatser. Modellen för detta har redan länge varit obsolet. På en dynamisk arbetsmarknad kan i behovet av kompetens och studieplatser inte bedömas på basis av historiska uppgifter. Inom den offentliga sektorn har läget eventuellt varit ett något annat.

Inom högskolpolitiken råder å andra sidan just nu en stor förvirring. I och med den minskande offentliga finansieringen och den tilltagande internationella konkurrensen, ökar behovet av strukturell utveckling. Antalet högskolor är fortfarande alltför stort, och antalet högskolecampus ännu större. Samtidigt saknas incentiven till förändring. En diskussion kring en utvecklingsplan hade, med respekt för högskolornas autonomi, kunnat skapa ett forum kring en gemensam framtidssyn. Ett snabbt formulerat regeringsprogram eller ad hoc-behandling i ministerutskottet är inte till denna del tillräckligt.

Utvecklingsplanen har i sin hittillsvarande form levt ut sin tid och kan slopas. Det behövs dock ett nytt sätt att skapa incentiv för strukturell förändring och förbättrad global konkurrenskraft inom högskolväsendet.

4. *Bestämmelserna om rättelse- och omprövningsförfarande i universitetslagen*

Preciseringarna verkar väl grundade.

Henrik Wolff
Rektor

henrik.wolff@arcada.fi, 050 649 36